

дидактика болып табылады. Ол тиімді тәрбие және белгілі ғылыми нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік берді:

- әр адам күнделікті жұмыс қысымына үйретеді, еңбексүйгіштікке, ерікке тәрбиелейді;
- танымдық тұрғыда өз бетінше жұмыс істеуге, өз күшіне, қабілетіне деген сенімділік арта түседі;
- жауапкершілік, шыншылдық қалыптасады;
- сабақ шеңберінде ғылыми тұрғыда сипатталған материалдарды қарастыруға, талдауға, оларды белгілі жүйеге келтіруге көмектеседі;
- технологияны сабақта пайдалану оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретіндігі дәлелденді.

В.Ф. Шаталовтың жалпы педагогикалық технологиясы пәндік технологияларда жүзеге асады: В.М. Шейман (физика), Ю.С. Мережко (орыс тілі), А.Т. Гайштут (математика), С.Д. Шевцов (тарих) және т.б.

Тапсырманы орындау барысында аудитория шеңберінде белгіленген әдістерді пайдалану аясында білім алушылар өз білімдерін дамытып, өз беттерінше жұмыс істеу дағдысын қалыптастырады, талдау жасап үйренеді.

Шаталов технологиясындағы бағалаудың өзі ашық көзқарас принципі бойынша жүзеге асады. Сонымен қатар, білім алушыға алған білімін кез келген уақытта бағасын жоғары бағаға ауыстыруға мүмкіндік беріледі. Сабақ басында, одан кейін де Шаталов шамадан тыс қайталауды белсенді түрде пайдаланған, ол өткен материалды үнемі пысықтауға, оны бекітуге мүмкіндік береді. Оның ойынша, барлық бала талантты, сол үшін әр баланың бойында қабілеттерді оятып, дамытып отыру қажет. Осы негіздемелерге байланысты, Шаталовтың сабақ шеңберінде үлгермеуші бала деген түсінік болмаған.

Жалпы қарастырылып отырған технология, яғни қазіргі заманда да өз өзектілігін, заманауилығын, қажеттілігін жойған емес, жоймайды да... Өскелең ұрпаққа білім беру, тәрбиелеу процесінде әлі де белсенді түрде пайдалануға ақыл-кеңес беремін және оның студенттердің білім берушілік, тәрбиелеушілік құзыреттілігін қалыптастырудағы тиімділігі зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Бенотман Е.В. Актуальность метода В.Ф. Шаталова в современном образовании ДНР. – Донецк, 2020.
- 2 Иохвидов В.В., Веселова В.Г. Педагогика. Лекции для студентов. – Новосибирск, 2015. – Часть 1.
- 3 Иохвидов В.В., Веселова В.Г. История педагогики: учебно-методическое пособие. – Новосибирск, 2015.
- 4 Самашова Г.Е. Оқытудың инновациялық технологиялары. Қарағанды: ҚарМТУ баспасы, 2016. – 84 б.
- 5 Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М., 2013.
- 6 Шаталов В.Ф. Точка опоры. – М.: Университетское издание, 1990. – 224 с.
- 7 Шаталов В.Ф. Учить всех, учить каждого // Педагогический поиск / Сост. И.Н. Баженова. – М.: Педагогика, 1989. – 60 с

УДК 331.101.31

Sankhayeva A.

PhD Karaganda Buketov University associate professor Kazakhstan, Karagandaaliya_s08@mail.ru

Kaisarova K.

master student Karaganda Buketov University Kazakhstan, Karaganda
kundygai.1996@mail.ru

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ МОТИВАЦИЯНЫҢ РӨЛІ

Аннотация. Бұл мақалада болашақ мұғалімдердің кәсіби мотивациясын дамыту қажеттілігі қарастырылады. Авторлар кәсіби мотивация ұғымын анықтаудың әртүрлі тәсілдерін қарастырады, кәсіби мотивацияның түрлері және оны арттыру жолдары талданады. Әр түрлі модельдер мен технологиялар негізінде психологиялық-педагогикалық жағдайларды дамыту және құру болашақ педагогтардың кәсіби мотивациясын қалыптастыру процесін оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: мотивация, кәсібимотивация, болашақ педагогтар, студенттер, педагогикалық қызмет, дайындық.

Аннотация. В данной статье рассматривается необходимость развития профессиональной мотивации у будущих педагогов. Авторы анализируют разные подходы к определению понятия профессиональная мотивация, анализируют типы профессиональной мотивации и пути ее повышения. Развитие и создание психолого-педагогических условий на основе различных моделей и технологий, позволит оптимизировать процесс формирования профессиональной мотивации будущих педагогов.

Ключевые слова: мотивация, профессиональная мотивация, будущие педагоги.

Abstract. This article discussed the need to develop professional motivation among future teachers. The authors consider different approaches to the definition of professional motivation, analyze the types of professional motivation and ways to improve it. The development and creation of psychological and pedagogical conditions based on various models and technologies will optimize the process of formation of professional motivation of future teachers.

Keywords: motivation, professional motivation, future teachers.

Жалпы мотивация, атап айтқанда кәсіби мотивация кез-келген қызметтің, соның ішінде педагогикалық қызметтің сәттілігін анықтайтын маңызды фактор болып табылады. Бір жағынан, бұл қызметтің өзі өте күрделі бола отырып, кәсіби маңызды қасиеттерге белгілі бір талаптар қояды, екінші жағынан бірқатар зерттеулерде атап өтілгендей, қазіргі уақытта мұғалімнің кәсіби маңызды қасиеттері жүйесі жоқ деген қарама-қарсы пікір бар және бұл қызметтің өзі белгілі бір нормативтік деңгейде жүзеге асырылады. Бұл, біріншіден - интеллект, екіншіден - тиісті мотивация. Басқаша айтқанда, осы екі қабілетке ие кез-келген адам (тіпті олардың дамуының орташа деңгейінде) осы қызметті жүзеге асыра алады. Педагогикалық қызмет үшін (кәсіби қызметтің көптеген басқа түрлерінен айырмашылығы) кәсіби маңызды қасиеттер емес, жалпы, жеке тұлғалық (жалпыадамзаттық, гуманистік тұрғыдан боялған жеке қасиеттер) маңызды деген көзқарас бар. Сонымен қатар, олардың болуы, осы көзқарасқа сәйкес, кәсіби қасиеттерге компенсаторлық, тіпті алмастырушы әсер етуі мүмкін. Бұл көбінесе кәсіби маңызды қасиеттер аспектісіндегі педагогикалық қызметті талдау жүйелі түрде және мағыналы түрде өте белгісіз және тұжырымдамалық тұрғыдан аморфты нәтижелерге әкелетіндігімен түсіндіріледі [1]. Осыған байланысты мұғалімнің кәсіби маңызды қасиеттерінің тұрақты және инвариантты құрылымы мүлдем болмауы мүмкін деген пікір қалыптасады.

Бұл мамандық үшін мотивациялық жоспардың факторлары сияқты ғана емес, маңызды болады деп болжауға болады. Тұрақты оң кәсіби-педагогикалық мотивация мұғалімнің кәсіби маңызды қасиеттерінің дамуына ықпал етеді. Бұл термин дәстүрлі түрде адамды еңбек қызметіне итермелейтін және белгілі бір мақсаттарға жетуге бағытталған осы қызметке бағыт беретін ішкі және сыртқы қозғаушы күштердің жиынтығы ретінде түсініледі.

Кәсіби-педагогикалық мотивация студенттердің ЖОО-дағы үлгерімін ғана емес, сонымен қатар олардың болашақ кәсіби қызметіндегі жетістіктерін де анықтайды, сондықтан бұл мәселені зерттеу қазіргі уақытта өзекті болып табылады. Сонымен қатар, болашақ мұғалімдердің кәсіби-педагогикалық мотивациясын қалыптастыру бойынша мақсатты жұмыс одан да маңызды болып көрінеді. Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістер болашақ мамандардан кәсіби қызметтің оң нәтижесін дамытуды, олардың қызметінде жеке мағынаның болуын талап ететінін ескеру қажет, бұл олардың кәсіби тиімділігінің кепілі болып табылады.

Бұл мәселені тұтастай алғанда да, жоғары оқу орнында да зерттеуді өзекті етеді, бұл біздің зерттеуімізге байланысты болды, оның негізгі нәтижелері төменде келтірілген.

Педагогикалық іс-әрекеттің мотивациясы әр түрлі түсіндірілетінін ескеру қажет:

- мұғалімнің жеке басының басым мотивтерінің иерархиялық құрылымын анықтайтын, оны педагогикалық іс-әрекетте және қарым-қатынаста бекітуге итермелейтін эмоционалды-құндылық қатынастар жүйесі ретінде;

- мұғалімнің жеке басының бағытына байланысты мотивтердің белгілі бір жиынтығы ретінде;

- мұғалімнің жеке басының құрылымында негізгі орын алатын және оның жеке және типтік ерекшелігін түсіндіретін кәсіби маңызды сапа ретінде.

Әдетте, кәсіби және педагогикалық мотивацияны ескере отырып, оның екі түрін ажыратамыз: сыртқы және ішкі. Сонымен, А. К. Маркова жоғары қанағаттану, негізінен, педагогикалық қызметтің ішкі мотивациясы басым болған кезде мүмкін деп санайды. Егер сыртқы мотивация басым болса, онда педагогикалық іс-әрекет өзін-өзі мақсат етпей, бір нәрсеге қол жеткізудің құралына айналады;

ол сыртқы нәрсеге, адамға қажетті тауарларды сатып алу бағасы ретінде әрекет етеді [2]. Сыртқы мотивация мұғалімнің кәсіби дамуын тиісті дәрежеде ынталандырмайды, еңбекті сыртқы қажеттіліктің қысымымен жүзеге асырылатын қызметке айналдырады. Педагогикалық іс-әрекеттің ішкі мотивациясы кәсіби шеберлікті жетілдіруді ынталандырып қана қоймайды, сонымен қатар мұғалім мен оқушылардың даму көзі болып табылады [3].

Сонымен қатар, педагогикалық қызмет полимотивтілікпен сипатталады. Тиісінше, мамандандырылған әдебиеттерде педагогикалық іс-әрекеттің мотивтерінің жіктелу тізімі өте алуан түрлі. Кәсіби педагогикалық мотивацияны мақсатты қалыптастыру мәселесі теориялық және қолданбалы тұрғыдан ерекше маңызға ие. Бұл мәселеге қатысты әртүрлі тәсілдер бар.

Жоғары білім беру жүйесінде студенттердің оқу іс-әрекетіне қатысты кәсіби мотивация жеке тұлғаны болашақ кәсіби іс-әрекетін оқуға ынталандыратын және бағыттайтын факторлар мен процестердің жиынтығы ретінде түсініледі. Тұлғаның кәсіптік білімін тиімді дамыту кәсіби мотивацияны қалыптастырудың жоғары деңгейінде ғана мүмкін болады, ол кәсіби шеберлік дамуының ішкі анықтаушысы болып табылады. Бұл тұрғыда кәсіби қызметтің мотивтері жеке тұлғаның маңызды қажеттіліктерін (жоғары білім алу, тұлғаның кәсіби қалыптасуы) субъектілерін білу деп түсініледі. Бұл қажеттіліктер білім беру мәселелерін шешу процесінде қанағаттандырылады және болашақ кәсіби іс-әрекетті зерттеуге бет бұрады [4]. Кәсіби мотивация мотивтер жүйесінің күрделі ұйымдасуы деп есептейді Н.В. Бойцова. Кәсіби мотивация ұғымының мәнін күрделі жүйе ретінде автор келесі құрамдас бөліктер арқылы анықтайды:

1. Кәсіби, құрамдас бөлігі кәсіп құндылықтарымен тікелей байланысты мотивтермен көрсетіледі.
2. Когнитивтік компонентке когнитивтік қажеттіліктермен анықталатын мотивтер кіреді.
3. Әлеуметтік-моральдық компонентке кәсіби ынтымақтастық, тұлғааралық қарым-қатынас және әлеуметтік бейімделу мотивтері кіреді.
4. Утилитарлық компонент жеке әл-ауқат мотивтерін қамтиды.

Кәсіби мотивацияны зерттеудің интегративті тәсілі шеңберінде кәсіби мотивацияны жүзеге асырудың құрылымы мен механизмдері қызметтің жүйелік-динамикалық моделімен корреляцияланады.

Интегративті тәсіл тұжырымдамасында кәсіби мотивация құрылымы төрт кезеңнің іске асырылуымен қалыптасады және мыналарды қамтиды:

- а) қанағаттандырылмаған қажеттілік;
- б) ұмтылыстар (қызығулар, тартымдылық, тілек және т.б.);
- в) ұмтылыстар, ниеттер;
- г) пәндік-білімдік кедергінің жұмыс істеуіне байланысты жету мақсатын қою;
- д) әрекет нәтижесінің сипаттамаларын анықтайтын және түзету әрекеттерін бастайтын қанағаттану немесе қанағаттанбау сезімі [5].

Қарастырылып отырған психологиялық-педагогикалық жағдайлардың психологиялық аспектісі оның қалыптасуына әсер ету мақсатында кәсіби мотивацияның ішкі ерекшеліктерін зерттеуді көздейді.

Педагогикалық аспект психологиялық мазмұнды процестердің, құбылыстардың, қасиеттердің қажетті дамуын қамтамасыз ететін факторлармен және механизмдермен байланыстыруға мүмкіндік береді, сонымен қатар әсер етудің тиімділігін қамтамасыз ететін білім беру процесі шеңберінде жағдайларды анықтау мен құруды қамтиды. Педагогикалық мамандықтар студенттерінің кәсіби мотивациясын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық шарттарын анықтау, біріншіден, оның феноменологиясы мен құрылымын есепке алу негізінде, ықпал ету тәсілдері мен принциптерін таңдаудың негіздемесі ретінде, екіншіден, әсер ету құралдары мен әдістерін дамыту факторы ретінде педагогикалық университеттің білім беру ортасының ерекшеліктерін ескеру негізінде. Білім беру ортасы – бұл әлеуметтік және кеңістіктік-субъектілік ортада қамтылған оқушының жеке тұлғасын қалыптастыруға ықпал ететін ықпалдар мен жағдайлар, сонымен қатар оның даму мүмкіндіктері жүйесі [6]. Әртүрлі үлгілер мен технологиялар негізінде психологиялық-педагогикалық жағдайларды дамыту, біздің ойымызша, педагогикалық мамандық студенттерінің кәсіби мотивациясын қалыптастыру процесін оңтайландыруға мүмкіндік береді. Мәтін мәндік оқытуда: 1) студент алдымен белсенді позицияға айналады, 2) оның іс-әрекетінің барлық әлеуеті қамтылады, 3) кәсіби қасиеттерге ие болып келе жатқан студент әрекетін реттеу құралы ретінде оқу ақпаратын пайдалану тәжірибесі жинақталады; 4) білім алушылардың рұқсат контекстінде білімді меңгеруі, олар танымдық ғана емес, сонымен қатар кәсіби мотивацияның қалыптасуына жағдай жасайтын болашақ кәсіби жағдайлар болып табылады, 5) студенттің дамып келе жатқан тұлғасы педагогикалық процестің логикалық орталығына айналады. Мектеп мұғалімі жұмысының ерекшелігіне байланысты жаңа кәсіби білім,

білік және дағдыларды меңгеру; кәсіби мәселелерді шешу жолдарын зерттеу; кәсіби іс-әрекет саласында студенттердің өз бетінше дамуын ынталандыратын психологиялық-педагогикалық жағдаяттарды құру [7].

Студенттердің дұрыс ұйымдастырылған кәсіби бағытталған оқу қызметі оларды таным, еңбек және жалпылау субъектісі позициясына айналдырады, бұл өз кезегінде жартылай субъективті (диалогтік) тәсілді жүзеге асыруды талап етеді, студент субъект ретінде әрекет етеді. үйрену. Оқытудың диалогтық сипаты, бір жағынан, «жеке іс-әрекет адамның әрекет субъектісі ретінде қалыптасуында, оның оған деген өзіндік көзқарасы қалыптасып, оны жүзеге асырудың жеке стилін жасағанда көрінеді» деп болжайды, екінші жағынан, оқытушы университетте кәсіптік оқытудың белсенділікке бағытталған жүйесін ұйымдастырады, ол студенттердің мамандықты меңгерудегі субъективтілігін дамытуға және ондағы өзін-өзі жүзеге асыруға бағыттайды, бұл тұлғаның тиімді дамуын және кәсіби дамуын қамтамасыз етеді. студенттерді ынталандыру, және мұғалімдерді оқытуға ынталандыру.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бакшаева Н. А., Вербицкий А. А. Психология мотивации студентов. – Москва: Логос, 2009. – 184 с.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – Санкт-Петербург: Питер, 2006. – 508 с.
3. Веретенникова В.Б., Шихова О.Ф. О мотивации студентов – будущих педагогов к педагогической деятельности//Современные проблемы науки и образования. – 2020. – № 2.
4. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы, эмоции. – М.: МГУ, 1998. – 238 с.
5. Бойцова, Н.В. Закономерности формирования профессиональной деятельности преподавателя высшей школы /Н.В.Бойцова/[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.elar.uniar.ac.ru/jspul/02020100.pdf>.
6. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Питер, 1998. – 464 с.
7. Божович Л.И. Изучение мотивации поведения детей и подростков. – М.: Педагогика, 1997. – 340 с. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: МГУ, 2006. – 288 с.

УДК372.3/4; 159.923.35

Sankhayeva Aliya

PhD Karaganda University named after Academician E.A. Buketov,
Department of preschool and psychological and pedagogical training associate professor
Kazakhstan, Karaganda, aliya_s08@mail.ru

Manasheva Nazgul

master student Karaganda University named after Academician E.A. Buketov,
Department of preschool and psychological and pedagogical training Kazakhstan, Karaganda
askarovnanaz@bk.ru

Shishov S.E.

K.G. Razumovsky Moscow State University of Technology and Management (PKU)

THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF PRESCHOOL AGE CHILDREN

Abstract. This article actualizes the role of the formation of emotional intelligence of preschool age children, highlights the main psychological and pedagogical conditions and technologies that contribute to the effective formation of emotional intelligence of preschool age children.

Key words: intelligence; emotions; emotional intelligence; preschool organization.

Аннотация. В данной статье актуализируется роль формирования эмоционального интеллекта детей дошкольного возраста, выделяются основные психолого-педагогические условия и технологии, способствующие эффективному формированию эмоционального интеллекта детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: интеллект; эмоции; эмоциональный интеллект; дошкольная организация.

Modern preschool education is a complete stage of general education. Preschool organization is a